

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูล

ชมลวรรณ โอสถาน¹ นันทวรรณ บุญช่วย²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล และพฤติกรรมของผู้ทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application และเพื่อเปรียบเทียบระดับของความเสียหายจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application และเพื่อศึกษาพฤติกรรมที่ส่งผลให้ความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application กลุ่มตัวอย่างที่ คือ ผู้ทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูล จำนวน 385 คน ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติวิเคราะห์ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสองค่า การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเสี่ยงในการทำธุรกรรมเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูลโดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก ผลการเปรียบเทียบระดับของความเสียหายจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกัน มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ไม่แตกต่างกัน ส่วน รายได้ที่แตกต่างกัน มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพฤติกรรมของผู้ทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ที่แตกต่างกัน มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ที่ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นการตั้งค่าการยืนยันตัวตนเมื่อทำธุรกรรมทางการเงิน มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: Mobile Banking Application, ความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน

¹นักศึกษา หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้รับผิดชอบบทความ

²อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Factors Affecting the Risk of Conducting Financial Transactions via Mobile Banking Application in Satun Province

Tamonwan O-Sathan¹ Nantawun Boonchuay²

ABSTRACT

The objective of this research was to study personal factors and behavior of financial transaction operators via Mobile Banking Application and to compare the level of risk classified according to personal factors of financial transaction operators via Mobile Banking Application and to study behaviors that result in risk in financial transactions via Mobile Banking Application.

The results of the research showed that the opinion on the risks of money transactions via Mobile Banking Application in Satun province was at a high level. Different There is no difference in the risk of conducting financial transactions through the Mobile Banking Application. There are risks in financial transactions. There was a statistically significant difference of 0.05 and the behavior of financial transactions via Mobile Banking Application differed. There is no difference in the risk of conducting financial transactions through the Mobile Banking Application, except for the authentication settings when conducting financial transactions. There was a statistically significant difference in risk in financial transactions via Mobile Banking Application at the level of 0.05.

Keywords: Mobile Banking Application, Risks of Financial Transaction Services

¹Student, Master of business Administration, Ramkhamhaeng University

Corresponding Author

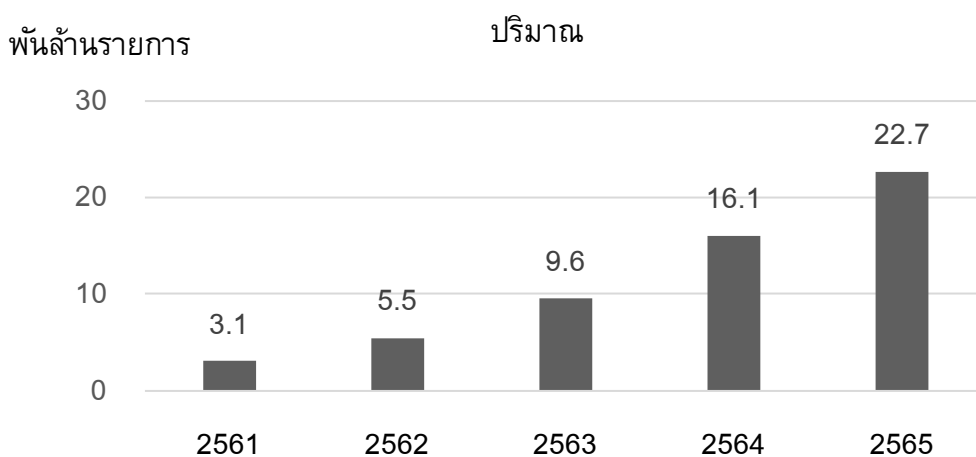
²Advisor, Master of Business Administration, Ramkhamhaeng University

บทนำ

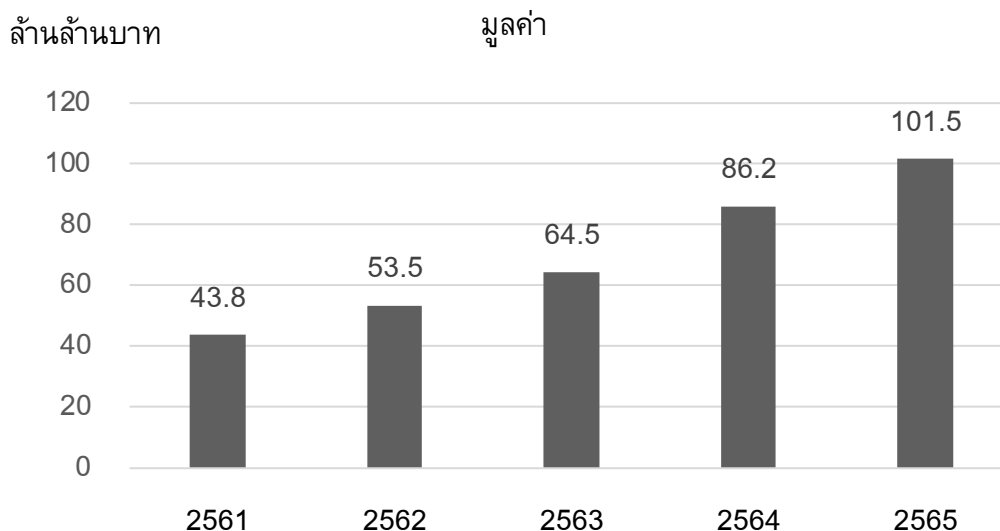
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันในโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็น การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ทำให้ประเทศต่าง ๆ สามารถติดต่อสื่อสาร และเชื่อมโยงกันได้ง่ายขึ้นผ่านการใช้อินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือ ซึ่งโทรศัพท์มือถือนี้ ถือว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการดำรงชีวิต เปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ไม่ว่าจะใช้ในการติดต่อสื่อสารทั่วไป การทำงาน การศึกษา การดูสื่อบันเทิง รวมถึงการทำธุรกรรมต่าง ๆ ผ่านโทรศัพท์มือถือ และปัจจุบันนี้เราเข้าสู่ยุค Cashless Society หรือยุคสังคมไร้เงินสด คือสังคมที่คนไม่ใช้เงินสดในการแลกเปลี่ยนซื้อขายและจ่ายเงินสดกันอีกต่อไป แต่เปลี่ยนมาใช้ในการจ่ายเงินด้วยระบบรูปแบบต่าง ๆ แทน เช่น การจ่ายเงินผ่าน QR Code ,จ่ายเงินผ่าน e-Wallet, การโอนเงินระบบ PromptPay, การชำระค่าสินค้าและบริการผ่านบัตรเครดิตหรือบัตรเครดิต, การโอนเงินผ่านแอปพลิเคชันของธนาคาร

ประเทศไทยเข้าสู่ระบบ Mobile Banking ตั้งแต่ปี 2560 โดยธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันการเงินของไทยและระหว่างประเทศ เพื่อใช้ระบบการชำระเงินแบบ QR Code ที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลกผ่านระบบ Mobile Banking เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐที่มุ่งให้ประเทศไทยก้าวไปสู่สังคมไร้เงินสด โดยในช่วงเวลาดังกล่าวหลายประเทศเริ่มมีการให้บริการชำระเงินผ่าน QR Code ระยะเวลาหนึ่งแล้ว หลังจากนั้นประเทศไทยจึงเริ่มมีการใช้งานอย่างเต็มรูปแบบและเริ่มมีความเข้าใจการใช้งานมากขึ้นตามลำดับ (อาริยา สุขโต, 2564)

ภาพ 1 ปริมาณการใช้งาน Mobile Banking Application ของคนไทย ปี 2561 -2565
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2565)

ภาพ 2 มูลค่าการใช้ Mobile Banking Application ของคนไทย ปี 2561 - 2565
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2565)

จากภาพที่ 1 และภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่ากราฟแสดงการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application ในประเทศไทยได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในปี 2565 มีจำนวนการใช้ Mobile Banking Application สูงถึง 22.7 พันล้านรายการ และมูลค่าสูงถึง 101.5 ล้านล้านบาท และยังคงมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากประชาชนหันมาใช้บริการการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านแอปพลิเคชันเพราะความสะดวกง่าย สามารถใช้ได้ทุกที่

แต่ในขณะเดียวกัน Application นี้ยังถือเป็นเทคโนโลยีแบบใหม่ที่ทำให้ผู้ใช้งานบางรายยังขาดความรู้ความเข้าใจ ทำให้เกิดความเสี่ยงในการโดนขโมยข้อมูลหรือแม้กระทั่งการขโมยเงินในบัญชีได้จากการขาดความระมัดระวัง (ภูมิ ภูมิรัตน์, 2562) ในมุมมองของผู้บริโภคยังขาดความไว้วางใจในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application จากความเสี่ยงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การโหลดใช้แอปพลิเคชันจากโปรแกรมที่ไม่ใช่โปรแกรมโดยตรงจากรัฐบาล การใช้ระบบปฏิบัติการผ่านการ Jailbreak (การดัดแปลงระบบปฏิบัติการของสมาร์ทโฟน)

จากการเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการใช้ Mobile Banking Application แต่การทำธุรกรรมทางการเงินบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ซึ่งมีความเสี่ยงอยู่มากและหากเกิดความเสี่ยงขึ้นแล้วจะส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง ซึ่งหากมีวิธีการที่จะขจัดความเสี่ยงเหล่านั้นไปได้ย่อมเป็นผลดี รวมไปถึงเป็นการปรับปรุงพัฒนาระบบให้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้จัดทำงานวิจัยนี้ขึ้นเพื่อต้องการให้เห็นถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงจากการทำธุรกรรมทางการเงินและชี้แนะแนวทางป้องกันเพื่อลดโอกาสการเกิดความเสี่ยงเหล่านั้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับของความเสี่ยงจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application
4. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมกับความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ผู้ทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูลที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ผู้ทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูลที่มีพฤติกรรมแตกต่างกัน มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเสี่ยงในการใช้บริการทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application โดยแบ่งเป็น ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านมิชชัน ปัจจัยด้านสถานที่ โดยศึกษาจากกลุ่มผู้บริโภคที่ทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application โดยใช้แบบสอบถาม

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และพฤติกรรมของผู้ทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application
2. ตัวแปรตาม คือ ความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application
 - 2.1 ความเสี่ยงด้านความเสียหายทางด้านข้อมูลส่วนตัว
 - 2.2 ความเสี่ยงด้านความเสียหายทางการเงิน
 - 2.3 ความเสี่ยงด้านความเสียหายด้านเวลา

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงในการธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูล ซึ่งเป็นการวิจัยเพื่อสำรวจตัวแปร แล้วนำผลมาอธิบายการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์นั้น ๆ เหตุผลที่งานวิจัยชิ้นนี้ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงสำรวจ เนื่องจากเป็นวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างกว้างขวาง และเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการติดต่อโดยตรงกับผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ตอบข้อมูล ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องในการนำมาใช้ในการวิจัย

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ ผู้ทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ได้จากการคำนวณสูตรหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน (Infinite Population) กำหนดสัดส่วนความคลาดเคลื่อนยอมรับได้เท่ากับ 0.05 และมีระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้สูตรคำนวณของคอแครน (W.G. Cochran) จะได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เท่ากับ 385 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีคัดเลือกตัวอย่างแบบไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างตามวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่กำหนดขึ้นโดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูล ในการทำธุรกรรมทางการเงิน มีลักษณะแบบเลือกตอบ ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมของผู้ที่ทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูล มีลักษณะแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูล มีลักษณะแบบตัวเลือก 3 หัวข้อหลัก ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงด้านความเสียหายของข้อมูลส่วนตัว ความเสี่ยงด้านความเสียหายทางการเงิน ความเสี่ยงด้านความเสียหายของเวลา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างไปหาคุณภาพของเครื่องมือและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ หลังจากปรับปรุงแล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน พิจารณาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้ใช้บริการ Mobile Banking Application ในการทำธุรกรรมทางการเงิน ในพื้นที่จังหวัดสตูล ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน และนำมาหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) ของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach Alpha) ได้เท่ากับ .836

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย และผู้เชี่ยวชาญ พร้อมหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เป็นที่เรียบร้อยแล้ว มาดำเนินการสร้างแบบสอบถามออนไลน์โดยใช้ Google Form ซึ่งสามารถกรอกแบบสอบถามผ่านแบบสำรวจดังกล่าวได้โดยสะดวกและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย โดยแจกแบบสอบถามจำนวน 385 ชุด ผ่านช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยการส่งลิงค์หรือสแกนคิวอาร์โค้ดของแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลสะดวกรวดเร็ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม มีแนวทางในการวิเคราะห์และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ โดยแบ่งได้ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการ Mobile Banking Application ในการทำธุรกรรมทางการเงิน ใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยหาความถี่ และร้อยละ
2. การวิเคราะห์ความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยาย และสรุปผลการวิจัยได้กำหนดการให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ดังนี้ ระดับความคิดเห็นมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด โดยกำหนดให้หมายถึงคะแนน 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ
 สถิติทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ t-test และ Analysis of Variance: ANOVA (F-test)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง คิดเป็นร้อยละ 69.6 มีอายุ 26 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.6 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 66.2 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 51.9 มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 44.4

2. พฤติกรรมการใช้บริการทางการเงินในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน **Mobile Banking Application** พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้บริการโอนเงินระหว่างบัญชี รองลงมา ได้แก่ บริการชำระค่าสินค้าหรือบริการ บริการตรวจสอบยอดเงินคงเหลือ บริการเติมเงินค่าโทรศัพท์ และบริการอื่นๆ ตามลำดับ จำนวนครั้งที่เข้าใช้งานในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application เฉลี่ยต่อวัน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าใช้งาน 2 - 4 ครั้งต่อวัน รองลงมาได้แก่ เข้าใช้บริการน้อยกว่า 2 ครั้งต่อวัน และมากกว่า 4 ครั้งต่อวัน ตามลำดับ จำนวนเงินในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application เฉลี่ยต่อครั้ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ใช้จำนวนเงินในการทำธุรกรรม จำนวน 300-500 บาทต่อครั้ง รองลงมาได้แก่ จำนวนเงินต่ำกว่า 300 บาท จำนวนเงิน 501 - 2,000 บาท และจำนวนเงินมากกว่า 5,000 บาท ตามลำดับ การอ่านคำยินยอมก่อนใช้บริการทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application ในการทำธุรกรรมทางการเงิน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อ่านคำยินยอมเกือบทุกครั้ง รองลงมาได้แก่ อ่านคำยินยอม บางครั้ง อ่านทุกครั้ง และไม่เคยอ่านเลย ตามลำดับ การตรวจสอบข้อมูลก่อนที่ยืนยันการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการตรวจสอบข้อมูลในทุกครั้ง รองลงมาได้แก่ มีการตรวจสอบข้อมูลเกือบทุกครั้ง มีการตรวจสอบในบางครั้ง และไม่มีการตรวจสอบเลย ตามลำดับ การมีมาตรการในการป้องกันขณะใช้งาน Mobile Banking Application ในการทำธุรกรรมทางการเงินในที่สาธารณะ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการป้องกันในทุกครั้ง รองลงมาได้แก่ มีการป้องกันเกือบทุกครั้ง มีการป้องกันในบางครั้ง และไม่มีการมองเห็นเลย ตามลำดับ การตรวจสอบข้อมูลหลังการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการตรวจสอบข้อมูลในทุกครั้ง รองลงมาได้แก่ มีการตรวจสอบเกือบทุกครั้ง มีการตรวจสอบในบางครั้ง และไม่มีการตรวจสอบเลย ตามลำดับ การกด Log Out ออกจาก Mobile Banking Application เมื่อทำธุรกรรมเสร็จสิ้น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีการ Log Out เลย รองลงมาได้แก่ มีการ Log Out ในทุกครั้ง มีการ Log Out ในบางครั้ง และมีการ Log Out เกือบทุกครั้ง ตามลำดับ การตั้งค่าช่องทางการแจ้งเตือนเมื่อทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการตั้งค่าช่องทางการแจ้งเตือนเมื่อทำธุรกรรมทางการเงินเสร็จสิ้นผ่านช่องทาง Banking Application รองลงมาได้แก่ ช่องทาง Line ช่องทาง Email และช่องทาง SMS ตามลำดับ การตั้งค่าการยืนยันตัวตนเมื่อทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application พบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้วิธีการตั้งค่ารหัสผ่าน รองลงมาได้แก่ การตั้งค่าสแกน Face ID และการตั้งค่าสแกนลายนิ้วมือ ตามลำดับ ความถี่ในการเปลี่ยนรหัสผ่านการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เคยเปลี่ยนรหัสผ่านเลย รองลงมาได้แก่เปลี่ยนทุกๆ 1 ปี เปลี่ยนรหัสผ่านทุกๆ 6 เดือน และเปลี่ยนรหัสผ่านทุกๆ 1 เดือนตามลำดับ การดาวน์โหลดและติดตั้งแอปพลิเคชันจาก URL โฆษณาแอปพลิเคชันที่ไม่น่าเชื่อถือ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีการดาวน์โหลดหรือติดตั้งจากแหล่งไม่น่าเชื่อถือ รองลงมาได้แก่มีการดาวน์โหลดในบางครั้ง มีการดาวน์โหลดในทุกครั้ง และมีการดาวน์โหลดเกือบทุกครั้ง ตามลำดับ การอัปเดต Mobile Banking Application ให้เป็นเวอร์ชันปัจจุบัน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการอัปเดตในทุกครั้ง รองลงมาได้แก่ มีการอัปเดตในบางครั้ง มีการอัปเดตเกือบทุกครั้ง และไม่มีการอัปเดตเลยตามลำดับ การเชื่อมต่อสมาร์ตโฟนกับ Wi-Fi ฟรีสาธารณะขณะทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการเชื่อมต่อในบางครั้ง รองลงมาได้แก่ ไม่มีการเชื่อมต่อเลย และมีการเชื่อมต่อในทุกครั้งและมีเกือบทุกครั้ง ในจำนวนเท่ากัน การศึกษาข้อมูล/วิธีการ ในการทำธุรกรรมออนไลน์อย่างปลอดภัย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการศึกษาข้อมูล/วิธีการในการทำธุรกรรมออนไลน์ รองลงมาได้แก่ มีในบางครั้ง มีเกือบทุกครั้ง และไม่มีการศึกษาข้อมูล/วิธีการในการทำธุรกรรมออนไลน์เลย ตามลำดับ

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูล

ด้านความเสียหายของข้อมูลส่วนตัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเสี่ยงในการทำธุรกรรมเงินผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูล โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เห็นด้วยว่าข้อมูลส่วนตัวอาจถูกส่งต่อไปยังหน่วยงานอื่นโดยที่ไม่ได้รับการยินยอม รองลงมาได้แก่ เห็นด้วยว่าข้อมูลอาจถูกโจรกรรมโดยกลุ่มมิจฉาชีพ เห็นด้วยว่าอาจโดนล่อลวงโดยการใช้การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำคัญด้วยการแอบอ้างว่าเป็นองค์กรที่น่าเชื่อถือได้และเห็นด้วยว่าข้อมูลส่วนตัวที่ให้กับทางธนาคารอาจถูกนำไปใช้ในทางที่มีขอบตามลำดับ

ด้านความเสียหายด้านการเงิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูล อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เห็นด้วยว่าอาจขาดสภาพคล่องทางการเงินหากเกิดความผิดพลาดของระบบ บน Banking Application รองลงมาได้แก่ เห็นด้วยว่าเงินในบัญชีธนาคารอาจถูกถอนโอนโดยมิจฉาชีพ และเห็นด้วยว่าเงินในบัญชีธนาคารอาจถูกจ่ายเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการโดยมิจฉาชีพ ตามลำดับ

ด้านความเสียหายด้านเวลา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูล อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เห็นด้วยว่าอาจทำธุรกรรมไม่ทันตามเวลาที่ต้องการหากเกิดความขัดข้องบนระบบ Banking Application และเห็นด้วยว่าต้องใช้ระยะเวลาในการติดต่อกับธนาคารหากเกิดความผิดปกติหรือความผิดพลาดในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application รองลงมาได้แก่ เห็นด้วยว่าต้องใช้ระยะเวลาในการแก้ไขเมื่อเกิดความผิดปกติหรือความผิดพลาดในการทำธุรกรรมทางการเงิน และเห็นด้วยว่าต้องใช้ระยะเวลาในการศึกษาเรียนรู้วิธีการใช้งานสำหรับทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ตามลำดับ

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ผู้ทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูลที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application แตกต่างกัน

ปัจจัยส่วนบุคคล	t-test/F-test	Sig.	แปลความหมาย
เพศ	0.099	0.291	ไม่แตกต่าง
อายุ	0.260	0.903	ไม่แตกต่าง
ระดับการศึกษา	0.621	0.602	ไม่แตกต่าง
รายได้	3.084	0.027*	แตกต่าง
อายุ	1.928	0.890	ไม่แตกต่าง

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผู้ทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูลที่มีปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ที่แตกต่างกัน มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ไม่แตกต่างกัน

ผู้ทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูลที่มีปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตาม รายได้ ที่แตกต่างกัน มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2 ผู้ทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูลที่มีพฤติกรรมแตกต่างกัน มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application แตกต่างกัน

พฤติกรรม	t-test/F-test	Sig.	แปลความหมาย
การใช้บริการทางการเงิน	0.356	0.840	ไม่แตกต่าง
ความถี่ในการเข้าใช้งานต่อวัน	0.298	0.743	ไม่แตกต่าง
จำนวนเงินในการทำธุรกรรม	0.778	0.540	ไม่แตกต่าง
การอ่านคำยินยอมก่อนทำธุรกรรม	1.377	0.249	ไม่แตกต่าง
การตรวจสอบข้อมูลก่อนทำธุรกรรม	0.836	0.475	ไม่แตกต่าง
การตั้งค่าแจ้งเตือนเมื่อทำธุรกรรม			
Email	-0.289	0.773	ไม่แตกต่าง
Line	0.943	0.374	ไม่แตกต่าง
SMS	-1.201	0.231	ไม่แตกต่าง
Banking Application	0.122	0.903	ไม่แตกต่าง
การตั้งค่าการยืนยันตัวตนเมื่อทำธุรกรรม			
การตั้งค่ารหัสผ่าน	0.328	0.743	ไม่แตกต่าง
การตั้งค่าสแกนลายนิ้วมือ	-0.503	0.615	ไม่แตกต่าง
การตั้งค่าสแกน Face ID	0.507*	0.612	แตกต่าง
การป้องกันขณะใช้งานในที่สาธารณะ	0.507	0.678	ไม่แตกต่าง
การตรวจสอบข้อมูลหลังทำธุรกรรม	0.979	0.403	ไม่แตกต่าง
การLOG OUT	1.222	0.301	ไม่แตกต่าง
ความถี่ในการเปลี่ยนรหัสผ่าน	0.666	0.573	ไม่แตกต่าง
การดาวน์โหลดและติดตั้งแอปพลิเคชันจากแหล่งไม่น่าเชื่อถือ	0.086	0.968	ไม่แตกต่าง
การอัปเดตให้เป็นเวอร์ชันปัจจุบัน	1.571	0.196	ไม่แตกต่าง
การเชื่อมต่อสมาร์ทโฟนกับ Wi-Fi ฟรี	0.179	0.911	ไม่แตกต่าง
การศึกษาข้อมูล/วิธีการทำธุรกรรม	1.314	0.296	ไม่แตกต่าง

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผู้ทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูล ที่มีพฤติกรรมการใช้บริการทางการเงินในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ที่แตกต่างกัน มีความถี่ในการเข้าใช้งานต่อวันที่แตกต่างกัน มีจำนวนเงินในการทำธุรกรรมต่อครั้งที่แตกต่างกัน มีการอ่านคำยินยอมก่อนใช้บริการทางการเงินในการทำธุรกรรมทางการเงินที่แตกต่างกัน มีการตรวจสอบข้อมูลก่อนยืนยันการธุรกรรมที่แตกต่างกัน

มีมาตรการในการป้องกันขณะทำธุรกรรมทางการเงินในที่สาธารณะที่แตกต่างกัน มีการตรวจสอบข้อมูลหลังทำธุรกรรมเสร็จสิ้นแล้วที่แตกต่างกัน มีการตั้งค่าการแจ้งเตือนเมื่อทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application ผ่านช่องทางที่แตกต่างกัน มีการกด Log Out ออกจากระบบเมื่อทำธุรกรรมเสร็จสิ้นที่แตกต่างกัน มีความถี่ในการเปลี่ยนรหัสผ่านการทำธุรกรรมทางการเงินที่แตกต่างกัน มีการดาวน์โหลดและติดตั้งแอปพลิเคชันจากแหล่งไม่น่าเชื่อถือที่แตกต่างกัน มีการอัปเดต Application ให้เป็นปัจจุบันที่แตกต่างกัน มีการเชื่อมต่อสมาร์โฟนกับ Wi-Fi ฟรีสาธารณะที่แตกต่างกัน และมีการศึกษาข้อมูล/วิธีการในการทำธุรกรรมออนไลน์อย่างปลอดภัยที่แตกต่างกัน มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ไม่แตกต่างกัน

ผู้ทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูล ที่มีพฤติกรรมการตั้งค่าการยืนยันตัวตนเมื่อทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application ที่แตกต่างกัน ความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูล สามารถนำมาอภิปรายผลการทดสอบสมมติฐานได้ดังนี้

ผู้ทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูลที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application แตกต่างกัน พบว่า ผู้ทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูล ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกัน มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ไม่แตกต่างกัน ส่วน รายได้ที่แตกต่างกัน มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผู้ทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูลที่มีพฤติกรรมต่างกัน มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application แตกต่างกัน พบว่า ผู้ทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ในพื้นที่จังหวัดสตูล ที่พฤติกรรมในการทำธุรกรรมทางการเงินแตกต่างกัน มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นการตั้งค่าการยืนยันตัวตนเมื่อทำธุรกรรมทางการเงิน มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่าน Mobile Banking Application ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะความเสี่ยงเพิ่มเติมซึ่งใช้เป็นองค์ประกอบในการศึกษางานวิจัยในครั้งต่อไป
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละพื้นที่ที่ต่างกัน
3. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application เพิ่มเติม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการของ Mobile Banking Application ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application และเพื่อลดความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application

เอกสารอ้างอิง

- กศวิฑู ทิพยศ. (2557). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านสื่อออนไลน์ กรณีศึกษาธนาคารซีไอเอ็มบีไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัฐกานต์ เพชรบุรีกุล. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบออนไลน์ของข้าราชการเปรียบเทียบกับพนักงานเอกชนในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชนรัตน์ แต้ววัฒนา. (2548). *ความหมายของความเสี่ยง*. กรุงเทพฯ.
- ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). (2561). *ความเสี่ยงที่เกิดจากกลุ่มมิจฉาชีพ*. ค้นจาก <https://www.bangkokbank.com/th-TH/Email-Phishing>
- ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน). (10 มีนาคม 2562). *การตระหนักถึงความปลอดภัยในการใช้บริการธุรกรรมออนไลน์*. ค้นจาก <https://www.tmbbank.com/page/view/guru3.html>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). *ธุรกรรมที่ชำระผ่าน Internet Banking และ Mobile*. ค้นจาก <http://itmy-world.blogspot.com/2015/10/internet-banking.html>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). *แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการควบคุมความเสี่ยงของระบบงาน*. ค้นจาก <http://www.bot.or.th/thai/FinancialInstitutions/>
- ธนาคารออมสิน. (2560). *Mobile Banking การธนาคารในยุค Digital*. สืบค้นจาก <https://bit.ly/2UhVK3X>
- ธัญวรรตม์ เปี่ยมบุญ. (2554). *การวิเคราะห์การให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ในอำเภอเมืองเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปริญ วงศ์วานชาติ. (2554). *พฤติกรรมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ปาลี คล้ายเพชร. (2559). การเปรียบเทียบการยอมรับเทคโนโลยี mobile banking กรณีศึกษา mymo และ K-plus ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- ปิยะฉัตร ทองนาค. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อความเสี่ยงในการใช้บริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ตของผู้ใช้บริการธนาคารพาณิชย์. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรภัทร อินทรวรพัฒน์. (2562). ความหมายของความเสี่ยง. กรุงเทพฯ.
- พรภัทร อินทรวรพัฒน์. (2562). ลักษณะของความเสี่ยง. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาทุนมนุษย์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- พิพิธ อเนกนิธิ. (2562). ยุคที่โลกเชื่อมโยงด้วยเทคโนโลยีและระบบคอมพิวเตอร์. ธนาคารกสิกรไทย: <https://mgronline.com/stockmarket/detail/9620000021905>
- ภู มิ ภู มิ รัตน์. (2562). โมบายล์แบงก์กิ้ง ใช้อย่างไรให้ปลอดภัย. สืบค้นจาก <https://www.marketingoops.com/digital-life/mobile-banking/>
- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2560). ม.อ.ร่วมกับไทยพาณิชย์ สู่ Smart University สังคมไร้เงินสด. เข้าถึงได้จาก <https://www.psu.ac.th/th/node/8368>
- ยุวดี จรรย์นันทศักดิ์. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเสี่ยงในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตในการทำธุรกรรมทางการเงินของลูกค้าธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- วิกิพีเดีย. (2566). ความหมายของสมาร์ตโฟน. ค้นจาก <https://th.wikipedia.org/wiki/สมาร์ตโฟน>
- ศิวัฒน์ สิงห์สุตกร. (2560). ความเสี่ยงทางการเงิน. ชลบุรี.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สกวรัตน์ ลลิตจรรยา. (2548). พฤติกรรมการใช้บริการอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษาธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สำนักงานจังหวัดสงขลา. (2557). วิเคราะห์ความเสี่ยงด้านสารสนเทศ. สงขลา: สำนักงานจังหวัดสงขลา.
- องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ. (2562). ความหมายของความเสี่ยง. กรุงเทพฯ.
- อุษณา ภัทรมนตร. (2552). ความหมายของความเสี่ยง. กาญจนบุรี.
- Line today. (14 กุมภาพันธ์ 2561). ธนาคารไทยพาณิชย์ร่วมมือกับ มหาวิทยาลัย สร้างระบบนิเวศด้านดิจิทัลรูปแบบใหม่. เข้าถึงได้จาก <https://today.line.me/th/pc/article>
- Nie Jin และ Hu Xianling อ้างถึงใน ประพนธ์ หาญหิรัญ. (2559). ความมั่นคงปลอดภัยของแอปพลิเคชันธนาคารบนมือถือ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.